

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ὀρθοδόξων ἰατροσίων
ἐν Σταυροδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κα-
τὰ τὴν ἡμέραν τῆς διανομῆς τῶν βραβείων,
ἐνταύτῳ κατὰ συγκυρίαν τῆς ἐπετείου τοῦ
Εὐαγγελισμοῦ τελουμένης.

ὑπὸ **ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ κτλ.

τὴν 25 Μαρτίου 1862.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Ε. Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

1862.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ὀρθοδόξων Κορα-
σίων ἐν Σταυροδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διανομῆς τῶν
βραβείων, ἐνταύτῳ κατὰ συγχυρίαν τῆς
ἐπετείου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τελουμένης.

ὑπὸ ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΚΛΗΡΗΚΟΥ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ κτλ.

τὴν 25 Μαρτίου 1862.

Κυρίαὶ καὶ Κύριοι!

Συνήλθομεν σήμερον ἐν τῷ Ἀκροατηρίῳ τούτῳ, ὅπως
βραβεύσωμεν τὰς ἀριστευσάσας ἐν τῇ Παλαιστρᾷ ταύτῃ τῆς
γυναικείας παιδείας. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔστιν ἡμέρα ἑορτάσιμος,
χαρμόσυνος τοῖς τε διδάσκουσι καὶ ταῖς διδασκομέναις, ἐκεί-
νοις μὲν, διότι πληροφοροῦνται, ὅτι ἐν γῇ γονίμῳ τὸν σπό-
ρον τῆς παιδείας ἔσπειρον, ταύταις δὲ, διότι δρέπουσι τὰς
ἀπαρχὰς τῶν ἀτρύτων μόχλων των· ἡ δ' ἑορτὴ, ἡ δὲ χαρὰ
αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον εἰς ταύτας ἢ ἐκείνους, ἀλλ' εὐ-
φραίνει τὴν καρδίαν καὶ τῶν φιλοστόργων γονέων, ἀγαθὰ
προσιωνιζομένων περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν προσφιλεστάτων
τέκνων των, πληροὶ ἐλπίδων ἅπαντας τοὺς πολίτας, θεωροῦν-
τας τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ὡς τὸ εὐφορον φυτώριον τῆς παιδείας
καὶ τῆς ἡθικῆς ἀναπλάσεως τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς.

Παραχωρήσατέ μοι στιγμάς τινας εὐμενοῦς ἀκροάσεως, ὅπως, ὠφελούμενος ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης, εἰπῶ ὑμῖν μικρά τινα περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς γυναικείας παιδείας, καὶ τῆς ἐπιρροίας, τὴν ὁποίαν ἡ καλῶς ἀνατεθραμμένη γυνὴ ἀσκεῖ ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ γυνή, τὸ ὠραιότερον ἡμῖς ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἅμα δὲ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου τῆς, οὐκ ἐκ χόδς, ὕλης ἀνοργάνου καὶ ῥυπαρᾶς, ἀλλ' ἐξ ὕλης ἤδη ὀργανωθείσης, τῆς εὐγενοῦς πλευρᾶς τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτάτων πλάσμάτων τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, μορφωθείσα καὶ δι' ἐμφυσήσεως ἐμψυχωθείσα, ἐνέδωκε πάραυτα εἰς τὸ φύσει περιέργον καὶ ἀσταθὲς τῆς φύσεώς τῆς, καὶ εἰς τὴν θείαν παραγγελίαν ἀπειθήσασα, καὶ τὸν ἀβέλτερον σύντροφόν τῆς εἰς τὴν αὐτὴν ἀπειθειαν παρασύρας, κατεδικάσθη ἐν θλίψει τίκτειν τέκνα, καὶ νὰ ζῇ ἀσθενὴς καὶ δούλη, παίγιον τῶν αὐθαιρέτων ἀποφάσεων τοῦ ἀπατηθέντος καὶ ὠργισμένου Δεσπότη τῆς — τοῦ Ἀνδρός. Ἡ δουλεία αὕτη, καὶ ἅπασαι αἱ χαμερπεῖς ταύτης συνέπειαι, καὶ αἱ παρομαρτοῦσαι κακίαι διήρκεσαν μαζίζουσαι ταύτην ὑπὲρ τὰς 55 ἑκατονταετηρίδας. Ἀλλὰ τελευταῖον, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὡς τῇ σήμερον, καθ' ἣν ἐορτάζομεν τὸ τερψικάρδιον ἐκεῖνο Εὐαγγέλιον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀθλίου ἀνθρώπου, ὁ οἰκτίρμων πλάστης ἐξίλεωθαι καὶ ἐλεήσας τὸ τάλαν πλάσμα του, ἐξελέξατο πάλιν ἀγνὴν τινα καὶ ταπεινὴν κόρην μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τῆς ἀπατηθείσης Προμήτορος ἡμῶν, καὶ ἐξεῖλεν αὐτὴν Ἀγγελον, δι' οὗ εὐηγγελίσασατο αὐτὴ τὰ θαρβύντικα ἐκεῖνα λόγια, ὧν περ ὁ σημερινὸς Εὐαγγελιστὴς ἡμῖν ἐμνημόνευσεν. Ὁ ἀγγελικὸς ἐκεῖνος ἀσπασμὸς ἦν τὸ σύνθημα τῆς ἀπελευθερώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μάλιστα τῆς ὑποδούλου γυναικός. Διότι, καίτοι δικαίως θαυμάζομεν τὸν πολιτισμὸν τῶν Προπατόρων ἡμῶν, ἀναγκαζόμεθα ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν τῆς γυναικός, πολὺ μακρὰν ἀπέχον τοῦ νὰ γνωρίσωσιν ἀκριβῶς τὸν προορισμὸν αὐτῆς.

Καὶ ἐν μὲν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις ἐκράτουν τὰς γυναῖκας

κατακλείστους ἐν τῇ γυναικωνίτιδι κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον, καὶ περιωρισμένας εἰς τὸ ἐριουγεῖν, τὸ ταλασιουργεῖν καὶ τὸ ἀλφιτοποιεῖν, καὶ ἐάν τινες διαρρήξασαι τὰ δεσμά των, ἐγένοντο τυχόν ἐξαιρετικῶς μέτοχοι ἀνωτέρας παιδείας, καὶ ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἐλευθερώτεροι, ὡς αἱ Ἀσπασίαι καὶ ἄλλαι τινές, αὗται ἐν τῇ τάξει τῶν Φρυγῶν ὑπὸ τῶν σεμνῶν κατετάττοντο γυναικῶν.

Ἐν δὲ τῇ ἀρειμανίῳ Σπάρτῃ, ἡ γυναικεία ἀνατροφή οὐδαμῶς τῆς ἀνδρείας διέφερεν, ὥστ' ὁλοτελῶς ἐξηνδρώθησαν ἐκεῖσε αἱ γυναῖκες.

Τῶν δὲ δύο πρωτίστων τῆς ἀρχαιότητος Φιλοσόφων, τῶν διὰ τοῦ διορατικοῦ αὐτῶν, πολλὰ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς προμαντευσάντων, ὁ μὲν μαθητὴς Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ αὐτοῦ «οὐδὲν εἶναι ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων, γυναικὸς, διότι γυνή, οὐδ' ἀνδρὸς, διότι ἀνὴρ, ἀλλ' ὁμοίως» διεσπαρμένας τὰς φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοις, καὶ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν ὁ ἀνὴρ, μετέχουσιν τὴν γυναῖκα, «ἐπὶ πᾶσι δ' ἀσθενέστερον τοῦ ἀνδρός» ἀποφαίνεται. Ὁ δὲ διδάσκαλος Σωκράτης, τὰς δικαίας τῆς Ξανθίππης παραφοράς καὶ δυστροπίας πράγματα ὑποφέρων, τρανῶς ἀποδείκνυσιν ὅτι ὁλοσχερῶς τὰ ἴσα τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς δικαίωματα ἀναγνωρίζει, διότι ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος Φιλόσοφος, ὁ ἅπαντα τὸν αὐτοῦ βίον κατατρίψας εἰς τὸ καθ' ἐκάστην ἐν τῇ ἀγορᾷ τοὺς ξυνόντας διδάσκειν, τί καλὸν, τί πονηρὸν, καὶ τὸ πῶς δεῖ οἶκον καὶ πόλιν καλῶς οἰκεῖσθαι, καὶ τοὺς παῖδας τρέφεισθαι, τῆς ἑαυτοῦ οἰκίας, καὶ τῶν παίδων, καὶ τῆς συζύγου τοσοῦτον ὠλιγόρησεν, ὑπὸ τοῦ Δαιμονίου κατεχόμενος, καὶ περὶ τὴν τῆς ὁλοκλήρου ἀνθρωπότητος μόρφωσιν ἀσχολούμενος, ὥστ' ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους λιμῷ ἀπώλητο, καὶ ἡ γυνὴ Ξανθίππη δικαίως κατ' αὐτοῦ ἡγανάκτει καὶ ἐδυστρόπει.

Ἐν δὲ τῇ κραταιᾷ Ῥώμῃ, καὶ τοι ἡ γυνή, ὡς *matrona romana*, τὴν ἀνέγκουσιν αὐτῇ θέσιν, ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν Κοινωνίαν κατὰ τι ἀνακτησαμένη ἐφαίνετο, δὲν δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅλως ἀπελευθερωμένη.

Ὁ δὲ Πάνσοφος καὶ Πανοικτίρμων δι' αὐτῆς τῆς Γυναικὸς ἐνσαρκωθείς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς φανείς, καὶ ὡς ἄνθρωπος παθεῖν καταδεχθείς καὶ τυθείς καὶ σταυρωθείς καὶ τριήμερος ἀναστὰς καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναπτάς, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας λυτρώσας, ἰδίᾳ τὴν γυναῖκα, τὴν κατὰ τοσοῦτους αἰῶνας ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας στεναζούσαν, ἀπηλευθέρωσε. Τῇ ἀπέδωκεν ἴσα τοῖς τοῦ ἀνδρὸς δικαιώματα, καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἄξιον τροφὸν καὶ παιδαγωγὸν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅτι δ' ἡ γυνή, ὁ φυσικὸς παιδαγωγὸς ταύτης ἐστίν, οὐδεὶς ἂν ἀμφιβάλλῃ, ἀναλογισθεὶς τί συμβαίνει τῷ ἀνθρώπῳ ἅμα γεννωμένῳ. — Ἡ φύσις δὲν παραδίδει τὸ ἀρτιγέννητον βρέφος οὔτε εἰς τὴν μέριμναν παιδαγωγοῦ, οὔτε εἰς τὴν φυλακὴν φιλοσόφου· εἰς τὴν φιλοστοργίαν τῆς θαλερᾶς του μητρός, εἰς τὰς θωπείας ταύτης τὸ ἐμπιστεύεται· αὕτη δὲ περικοσμεῖ τὴν κοιτίδα του μὲ ὅλας τὰς χάριτας, τὸ τέρπει μὲ τοὺς ἐναρμονιωτέρους ἤχους, τὸ περικυκλοῖ μὲ τὰς ἀβροτέρας μερίμνας. Ἡ φωνὴ τῆς γυναικὸς γίνεται ἡδυτέρα, ὅταν γίνῃ μήτηρ. Ἡ προβλεπτικὴ φύσις ἐχορήγησεν ἀφθόνως εἰς τὴν νηπιότητα, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχει θελκτικώτερον—πρὸς μὲν ἀνάπαυσιν, τὰς ἀπαλὰς ἀγκάλας τῆς μητρός, πρὸς δ' ὁδηγίαν, τὸ γλυκὺ βλέμμα της, καὶ πρὸς παιδείαν, τὴν φιλοστοργίαν της.

Διὰ τὴν δυνήθη δ' ἡ γυνὴ νὰ ἐγκολάψῃ πρεπόντως τὰς πρῶτας ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις ἐν τῇ τρυφερᾷ καρδίᾳ τοῦ τέκνου της, καὶ τοιαύτας, οἷαι ἤθελον δυνήθῃ νὰ τὸ καταστήσωσιν εὐπειθὴ παῖδα, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἐνάρετον σύζυγον καὶ καλὸν καγαθὸν πολίτην, καὶ νὰ μορφώσῃ οὕτως ἐπὶ τὰ κρείττω τὴν ἀνθρωπότητα, πρεπεὶ ἀναγκαίως αὕτη ἡ ἰδίᾳ νὰ ᾔναι καλῶς ἀνατεθραμμένη. Ἐξετάσωμεν δ' ἐὰν αὕτη καὶ μετὰ τὴν ἀπολύτρωσίν της, ἀνατρέφῃται ἐν γένει ὡς δεῖ καὶ ἐν ταύταις ταῖς ὡς μάλα πεφωτισμέναις νομιζομέναις τῆς πεπολιτευμένης Εὐρώπης χώραις.

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐκεῖ, ὅπου ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἐπικρατεῖ, ἡ γυνὴ δουλεύει κατειργμένη, καὶ ὑπὸ ἀνθρωπομόρφων δυστυχῶν ἡκρωτηριασμένων καὶ δυσειδῶν Ἀρχῶν πεφυλαγμένη,

καὶ δὲν χρησιμεύει εἰμὴ εἰς τὰς ζωάδεις ἡδονὰς τοῦ Δεσπότης, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς χριστιανικαῖς χώραις ἡ γυναικεία ἀνατροφή πολλῶ ἀπέχει τοῦ νὰ ᾔναι τοιαύτη, οἷα ἀρμόζει πρὸς μόρφωσιν πιστῶν συζύγων καὶ φιλοστοργῶν μητέρων. Πρὸς δ' ἀπόδειξιν τῶν λόγων ἡμῶν ἀρκεῖ ἐκ προσιμίων ἤδη ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ περίφημος Scheridan ἐκπλαγείς ἐπὶ τῇ κακῇ τῶν γυναικῶν ἀγωγῇ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πεφωτισμένη πατρίδι του, ὅπου γενικῶς νομίζεται, ὅτι ἐν ταῖς τῆς μεσαίας κλάσεως μάλιστα οἰκογενεαῖς ἡ γυνὴ ἀνατρέφεται κάλλιον ἢ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς Εὐρώπης μέρει, συνέλαβε τὴν καινοφανῆ ιδέαν τοῦ νὰ σχηματίσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ νέον ἐθνικῆς γυναικείας ἀνατροφῆς σύστημα. Τὸ σχέδιόν του ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βασιλίσσης, καὶ προσεκάλεσε τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα νὰ εὐδοκήσῃ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Καταστήματος τούτου, φέρουσα τὸν τίτλον Μεγάλης Σφραγιδοφύλακος. « Αἱ γυναῖκες μᾶς κυβερνῶσι, λέγει, ἃς » πασχίσωμεν νὰ τὰς ἀποτελέσωμεν ὡς οἷόν τ' ἐντελεῖς: » ὅσω περισσότερον ἤθελον εἶσθαι πεφωτισμέναι, τόσω περισσότερον ἤθελον φωτίζει καὶ ἡμᾶς. Ἐκ τῆς καλλιέργειας » τοῦ πνεύματος τῶν γυναικῶν ἐξαρτᾶται ἡ σοφία τῶν ἀνδρῶν. Διὰ τῆς γυναικὸς ἡ φύσις γράφει ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ » ἀνδρὸς. »

Μεγάλῃ τῶντι ἦν ἡ ιδέα, δυσχερὲς ἤθελον εἶσθαι νὰ ὑπολογίσῃ τις τὴν ἐπιβρόχην, τὴν ὁποίαν ἡ πραγματοποίησίς της ἤθελον ἀσκήσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἤθελον εἶσθαι βεβαίως ἡ ῥιζικὴ τῶν ἠθῶν καὶ τῆς πολιτικῆς μεταβολή· ἡ Κυβέρνησις ἤθελον ἀναμορφωθῇ· ἡ δουλεία ἤθελον ὀλοτελῶς καταργηθῇ· αἱ Ἰνδίαί ἤθελον πολιτισθῇ· ἡ ἠθικὴ ἤθελε βαδίζει παραλλήλως μετὰ τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ πάμπολλα ἄλλα κοινωνικὰ ἀγαθὰ ἤθελον ἐκτελεσθῇ. Ἐπειδὴ ἡ καλῶς παιδευθεῖσα γυνὴ δὲν θέλει ποτὲ ἐγχαράξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνδρὸς εἰμὴ τὴν εὐαγγελικὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Πλάστην ἀγάπην, καὶ τὰ ἀκραιφνέστερα πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα αἰσθήματα.

Καί τοι δυσανασχετοῦμεν, ὅτι 19 αἰῶνων χριστιανικὴ δι-

δασκαλία δὲν ἤρχεσεν εἰσέτι νὰ καταβάλῃ τὸν ἀδυσώπητον ἐγωϊσμόν τοῦ ἀνδρός καὶ νὰ τὸν πείσῃ ν' ἀποδώσῃ τῇ συντροφῇ τοῦ γυναικί, τὰ ὅποια τῇ ἀνήκουσι δικαιώματα, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀρμοδίου παιδείας τὴν καταστάσῃ ἀξίαν τοῦ ἀσκεῖν ταῦτα, μ' ὅλα ταῦτα αἱ ἀξιώσεις ἡμῶν δὲν ὑψοῦνται τοσοῦτον ὑψηλά. Δὲν προσκαλοῦμεν οὔτε τοὺς Βασιλεῖς, οὔτε τὰς Βασιλίσσας, οὔτε τὰ Πανεπιστήμια πρὸς βοήθειαν καὶ ἐπαινόρῳσιν τῆς παρημελημένης ἡμῶν χώρας, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν ἀφελῶς καὶ παρρησίᾳ τοὺς προσφιλεῖς ἡμῖν ἡμετέρους συμπολίτας, νὰ ἐπιστήσωσι σοβαρῶς τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ λεγόμενα καὶ νὰ φροντίσωσιν ἐνδελεχῶς καὶ ὁλοφύχως περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων των ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς γυναικείας, διότι ἐκ ταύτης ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος· καὶ τὰ κοράσια γινόμενα μητέρες, θέλουσιν ἀσκήσει μητρικὴν ἐπιβρόχην, καὶ ἡ μητρικὴ ἐπιβρόχὴ μορφώνει τὴν καρδίαν, καὶ διὰ τῆς καρδίας διευθύνει τὸν νοῦν, καὶ ἡ ἐπιβρόχὴ αὕτη, διὰ νὰ σώσῃ καὶ ν' ἀναμορφώσῃ τὸν Κόσμον, δὲν ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ καλῆς διευθύνσεως.

Ἡ ἐπιβρόχὴ αὕτη ὑπάρχει πανταχοῦ· πανταχοῦ ὀρίζει τὰ αἰσθήματα, τὰς δόξας καὶ τὰς ὁρέξεις ἡμῶν, πανταχοῦ σχηματίζει τὰς τύχας ἡμῶν. « Τὸ μέλλον τοῦ παιδὸς, ἔλεγε » Ναπολέον ὁ Μέγας, εἶναι πάντοτε τὸ ἔργον τῆς μητρὸς » του. » Καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐνησμενίζετο ἐπαναλαμβάνων συχνάκις, ὅτι τὴν τοσαύτην του ὑψωσιν εἰς μόνην τὴν μητέρα του ἔχρεώσται. (1).

Ἡ δ' ἱστορία δικαιοῖ ὁλοσχερῶς τοὺς λόγους τοῦ μεγαλεπήβολου ἐκείνου ἀνδρός· καὶ ἐκτὸς τῶν ἀξιωματημιονεύτων παραδειγμάτων τῶν δύο Βασιλέων τῆς Γαλλίας, Καρόλου τοῦ Θ' καὶ Εἰρρίκου τοῦ Δ', ὧν, ὁ μὲν ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης, ὁ δὲ ὑπὸ Ἰωάννης τῆς Ἀλβέρτης ἐτράφη, Λουδοβίκος ὁ ΙΓ' δὲν ἦτον ὡς ἡ μήτηρ του, ἀδύνατος, ἀγνώμων καὶ δυστυχής, πάντοτε ἐπαναστατῶν καὶ πάντοτε ὑποτασσόμενος;

Δὲν ἀναφαίνονται ἐν Λουδοβίκῳ τῷ ΙΔ' τὰ πάθη Ἰσπανῆς γυναικὸς, οἱ φιλήδονοι ἐκεῖνοι ἐνταῦτῳ καὶ ῥωμαντικοὶ ἔρωτες τῆς, οἱ τρόμοι ἐκεῖνοι τῆς θεοβλαθείας τῆς, ὁ τύφος ἐκεῖνος τοῦ δεσποτικοῦ τῆς χαρακτῆρος, ὅστις ἀπῆτει νὰ προσκυνῶσι τὸν θρόνον, ὡς τὸ τοῦ Ὑψίστου ἀναίμακτον Θυσιαστήριον; Εἰπόντινες, καὶ τοῦτο εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ γυνὴ ἢ τοὺς δύο Κορνηλλίους γεννήσασα εἶχε μεγαλοφυΰαν, μεγαλόνοιαν καὶ αὐστηράν ἠθικὴν, ὅτι ὡμοίαζε τῇ μητρὶ τῶν Γράκχων.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον ὅλα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα παραδείγματα μητρικῆς ἐπιβροχίας, τὰ ὅποια ἤθελον δυνηθῇ ν' ἀναφέρω πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν λεγομένων μου. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἀποτροπιάζητε, ἀκολουθήσατέ με μέχρι τῆς οὔρας εἰρκτικῆς τινος ἀποτροπαίου, ρίψατε μίαν στιγμὴν τὰ βλέμματά σας ἐκεῖ ἐνδον, καὶ μεταξὺ πλήθους δυστυχῶν ἐπισεσωρευμένων φύρδην μίγδην, ἴδετε νεανίαν τινὰ, τὸ μέτωπον φέροντα εὐρὺ καὶ ἀκτινοβολοῦν, καὶ ἀταράχως γράφοντα τὰς τελευταίας του ιδέας ἐπὶ χάρτου ρυπαροῦ. Ὁ νεανίας οὗτος εἶναι ὁ Βαρνάβας, εἰς τῶν μεγίστων ῥητόρων τῆς Συνταγματικῆς Συνελεύσεως τῶν Γάλλων κατὰ τὸ 1789—90^{ον} ἔτος. Οὗτος εἶναι ὁ ἀντίζηλος τοῦ βαγδαίου Μιραβώ. Εἰς ἐκείνην τὴν τρομερὰν στιγμὴν, καθ' ἣν καὶ ὁ γενναϊότερος πολεμιστὴς ἤθελε καταβληθῇ, ἐνθυμεῖται τῆς μητρὸς του· τῇ ἀποδίδωσι μυρίας χάριτας διὰ τὴν γενναϊότητα, ἣτις τὸν ἐμψυχοῖ, καὶ ἣτις δὲν θέλει τὸν ἐγκαταλείψει οὔτε μέχρι τοῦ ἱκριώματος τῆς φρικαλέας λαιμητόμου. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδελφοκτόνων ἐπαναστάσεων, αὕτη εἶναι τὸ ἀγλαώτερον δῶρον, τὸ ὅποιον μήτηρ δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸ προσφιλὲς τῆς τέκνον. Οὕτω γράφει ὁ μεγάλουμος ἐκεῖνος νεανίας πρὸς τὴν ἀδελφὴν του κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην ὥραν: « Ἡ μήτηρ μου πρέπει ν' ἀναθρέψῃ τὰ τέκνα σου· αὕτη θέλει τοῖς μεταδώσῃ τὴν γενναίαν καὶ ἐλευθέραν ἐκείνην ψυχὴν, ἣτις ἀποδεικνύει τοὺς ἀνδρας, ἀνδρας, καὶ ἣτις ἐχρησίμευσεν εἰς ἐμὲ καὶ τὸν ἀδελφόν μου, » ὡς οὐδὲν ἄλλο τῆς ἀνατροφῆς ἡμῶν πλεονέκτημα. »

(1) Memoires de Lord Byron 7. I. σελ. 393.

Ἡ δραστήριος καὶ ἀρρενωπὴ ἐκείνη γυνὴ εἶχε θωρακίσει τὴν ψυχὴν τῶν υἱῶν της, πρὸς καρτερίαν τῆς οὐδύνης καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου οὕτως, ὥς ἐὰν εἶχε προῖδει τὴν τρικυμίαν, ἣτις, ἐπέπρωτο νὰ τοὺς ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τῶν μητρικῶν της ἀγκαλιῶν.

Ἐτερόν τι τέκνον τοῦ δήμου, ὁ βαθύνους τῶν Γερμανῶν φιλοσόφου Κάντιος, συνείθιζε νὰ λέγῃ συχνάκις, ὅτι τὸ πᾶν εἰς τὴν μέριμναν τῆς φιλοσοφίας μητρὸς ἐχρεώσται. Ἡ ἀγαθὴ ἐκείνη γυνὴ, καὶ τοι παιδείας ἀμέτοχος, ἐδίδασκε μὲν ὅλον τοῦτο ἐξ ἀρχῆς τὴν μεγίστην τῶν ἐπιστημῶν, τὴν τῆς ἠθικῆς καὶ ἀρετῆς. Εἰς τοὺς μικροὺς περιπάτους, τοὺς ὁποίους ἔκαμνε μετὰ τοῦ υἱοῦ της, τῷ ἐξήγει διὰ τῶν κοινῶν ἀλλὰ σώων φρενῶν της ὅ,τι ἐγνώριζεν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς φύσεως, καὶ κατάρθωσεν οὕτω νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοῦ δημιουργοῦ τοῦ παντός (1) «Δὲν θέλω τὸ λησμονήσῃ ποτὲ, ἔλεγεν ὁ Κάντιος γέρον, ἡ μήτηρ μου ἔκαμε νὰ βλαστήσῃ ἐν ἐμοὶ ὁ σπόρος τοῦ καλοῦ τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ μου πρῶην λάθρα ἐναποτεταμειυμένου.»

Οὐχ ἥτιον εὐτυχὴς τοῦ παιδὸς τῆς Κοινοσθέργης, ὁ περιβόητος τῶν Γάλλων φυσιοδιφῶν Cuvier, ἔλαβε παρὰ τῆς μητρὸς του τὰ πρῶτα μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξαν τὴν μεγαλοφυΐαν του. Διὰ μητρικοῦ ἐνστίκτου διίθυνε τὰς μελέτας του πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, «ἐξωγράφον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της,» ἔλεγεν ὁ Cuvier εἰς τὰ χειρόγραφα ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, «καὶ ἀνεγίνωσκον μεγαλοφώνως βιβλία ἱστορικὰ καὶ φιλολογικά. Οὕτως ἀνέπτυξεν ἐν ἐμοὶ, ἐκείνην τὴν εἰς τὸ ἀναγινώσκειν ἀκάθεκτον ῥοπὴν, καὶ ἐκείνην τὴν ἐσκεμμένην πολυπραγμοσύνην, ἅτινα ἐγένοντο τὰ ἐλατήρια ὅλης μου τῆς ζωῆς.»

Ἀλλὰ τὸ ἐναργέστερον παράδειγμα τῆς γλυκειᾶς καὶ μοιραίας, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιρροίας ταύτης, ζητητέον ἐν τῇ φαινή

δυσάδι τοῦ τῆς ποιήσεως ἀστερισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ταύτων, τῷ μὲν ἡ ἀδυσώπητος Μοῖρα ἔδωκε μητέρα σκωπτικὴν, κούφην, ἐμπλεῶν καραδοκιῶν καὶ ἀλαζονείας, ἥς περ ἡ στενὴ κεφαλὴ δὲν εὐρύνετο, εἰμὴ ἐν τῇ ματαιότητι καὶ τῷ μίσει, μητέρα, ἣτις ἔσκωπτεν ἀνιέως τὸ ἐκ γενετῆς σωματικὸν ἐλάττωμα τοῦ τέκνου της, ἣτις τὸ ἠρέθιζε, τὸ συνέσπα, τὸ συνέθλιβε, τὸ ἐκέντα, τὸ περιέθαλπε, τὸ ἐθώπευε, καὶ ἔπειτα τὸ περιεφρόνει καὶ τὸ κατηρᾶτο. Τὰ διαβρωτικὰ ταῦτα πάθη τῆς γυναικὸς ἐγγαράττονται βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νεανίου· τὸ μῖσος καὶ ἡ ὑπερηφανία, ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ὑπεροψία ὀργάζουσιν ἐν αὐτῇ, ἀναβράζουσιν, καὶ ὡς πυριφλεγέθων λάβρα ἡφαιστείου πλημμυρεῖ καὶ καταρρέει ἐξαπίνης ἐπὶ τοῦ ἐμβροντήτου κόσμου, ὥς ἄλλος χεῖμαρρος καταχθονίου ἀρμονίας.

Τῷ δ' ἐτέρῳ, ἡ εὐνοϊκὴ τύχη χορηγεῖ μητέρα τρυφερὰν, χωρὶς ἀδυναμίας, εὐσεβῆ, χωρὶς αὐστηρότητος, γυναῖκα ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων, αἵτινες γεννῶνται διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα. Ἡ γυνὴ αὕτη νέα, ὡραία, πεφωτισμένη καὶ χαριτόβρυτος διαδίδωσιν εἰς τὸν υἱὸν της ὅλα τὰ φῶτα τῆς ἀγάπης· αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας τῷ ἐμπνέει ἡ πραότης, τὴν ὁποίαν τὸν διδάσκει, δὲν διευθύνονται μόνον εἰς τὸν νοῦν του, ἀλλ' εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχὴν του, τὴν κάμνουσιν νὰ ἡχῇ ἤχους οὐρανίους, ἀρμονίας, αἱ ὁποῖαι ἀναβαίνουν μετὰ τῶν ὠτῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Οὕτω περιστοιχούμενος ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὑπὸ παραδειγμάτων τῆς πλέον συγκινητικῆς εὐσεβείας, ὁ χαρίεις νέος βαδίζει ἡρεμαῖος καὶ εὐδαίμων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου ὑπὸ τὰς ἀμφιφειδὲς πτέρυγας τῆς ἐναρέτου μητρὸς· ἡ μεγαλοφυΐα του ὁμοιάζει μὲ θυμίαμα, τὸ ὁποῖον διαχέει καταναυτικὴν εὐωδίαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δὲν καίεται εἰμὴ διὰ τὸν οὐρανόν.

Δοκιμάσατε, Κύριοι, νὰ μεταβάλητε τὴν μητρικὴν ταύτην ἐντύπωσιν διὰ τῆς ἠθικῆς τῶν Σχολείων, διὰ τῆς φιλοσοφίας σχολαστικοῦ τινος διδασκάλου. Πασχίσατε νὰ μεταβάλητε τὸν Βύρωνα καὶ τὸν Λαμαρτίνον... δὲν θέλετε δυννηθῇ ποτὲ νὰ τὸ κατορθώσητε. Τὸ ἀγγεῖον διεβράχθη καὶ ἐπληρώθη,

(1) Schön, Biographie de Kant.

ἡ ἐντύπωσις ἐνεκολάφθη ἀνεξάλειπτος, καὶ αἱ διαθέσεις καὶ τὰ πάθη τῆς μητρὸς ἐγένοντο δευτέρα τοῦ παιδὸς φύσις.

Καὶ ὁμῶς ἰδοὺ δύναμις ἰσχυρά, ἥτις ἐνεργεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, στοργὴ ἀναλλοίωτος καὶ ἀκάματος, βούλησις δημιουργὸς καὶ σωτήριος, ἡ μόνη ἴσως ἐπὶ τῆς γῆς, ἥτις δὲν θηρεύει εἰμὴ τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν, ἥτις ἀπὸ τῆς κτίσεως ἔμεινεν ἄνευ διευθύνσεως δι' ἑλλειψιν καλῶς νοουμένης ἀνατροφῆς καὶ τῶν φώτων.

Τοιαύτας καλὰς καγαθὰς μητέρας ὡς τὴν τοῦ μελωδοῦ Λαμαρτίνου διὰ τῆς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατροφῆς θέλομεν μορφώσει, διότι αἱ μητέρες δὲν δύνανται νὰ μορφωθῶσιν ὕστερον ὑπὸ τῶν συζύγων, καθὼς τινες ἐσφαλμένως δοξάζουσιν, ἀλλ' ἐν τῇ νεαρᾷ ἡλικίᾳ, καθ' ἣν αἱ ἐντυπώσεις γίνονται ἐν τῇ καρδίᾳ, ὡς ἐν κηρῷ· καὶ τοιαῦται σωτήρια ἐντυπώσεις δὲν γίνονται ἀποτελεσματικαί, εἰμὴ ὑπὸ μητέρων γινόμεναι, καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων, ὑπὸ γυναικῶν τόπον τηρουσῶν μητέρων.

Ἐπὶ τούτῳ δὴ τῷ σκοπῷ ἰδρύθη καὶ ἡ Σχολὴ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸν ἱερόν καὶ μέγαν σκοπὸν ἅπαντες γνωρίζετε, καὶ διὰ τῆς παρουσίας ὑμῶν ἐν τῇ Πανηγύρει ταύτῃ, καὶ τῆς σοβαρᾶς προσοχῆς ὑμῶν, ὅτι γνωρίζετε, τρανῶς καὶ πανδήμως ἀποδεικνύετε. Ἀλλὰ φεῦ! . . . ὑπάρχουσι δυστυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν σκαιοὶ τινες γονεῖς, οἵτινες παραμερίζοντες τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ τὴν καρδίαν ὅλως πεπορωμένοι, πρὸς τὴν Σχολὴν ταύτην δυσμενῶς καὶ ἀγνωμόνως φέρονται· ὑπάρχουσιν τινες γονεῖς, οἵτινες δὲν στέλλουσι τὰ τέκνα τῶν ἐνταῦθα, εἰμὴ ὅτε τὰ τέκνα τῶν τοῖς εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπαχθῇ, ἢ ἐν γένει, ὅτε τοῖς εἶναι ἄνετον, καὶ τὰ ἀνακαλοῦσι κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, αὐθαίρετως ἐν τῇ ἀρχῇ, τῷ μέσῳ, ἢ τῷ τέλει τῶν κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς ταύτης σπουδῶν τῶν. Ἐφέτος μάλιστα τρεῖς ἢ τέσσαρες τοιοῦτοι, δὲν ἤξεύρω πόθεν ἐμπνευσθέντες, μᾶς ἀφῆρσαν αἰφνιδίως τὰ θυγάτριά των, καλῶς προοδεύσαντα, καὶ ἑτοιμα ἤδη εἰς τὸ νὰ ὑποστώσι τὰς τελευταίας δοκιμασίας, ἕνα ἢ δύο μῆνας πρὸ τῶν γενικῶν ἐξετάσεων. Ἐπιλήψιμος ἀληθῶς ἡ διαγωγὴ τῶν

γονέων τούτων, ἐμφαίνουσα κακεντρέχειαν, καὶ πρὸς τὴν εὐεργετήσαν αὐτοὺς Κοινότητα ἀγνωμοσύνην. Ἐχρεώσθουν νὰ τοὺς ὀνομάσω, διὰ νὰ τοὺς στιγματίσω, ὡς τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ἐχθροὺς τῆς προόδου, εἰς ἐπήκοον πάντων, ἀλλὰ τοὺς ἀποσιωπῶ, ἀφίνων εἰς τὴν συνείδησίν των νὰ τοὺς τιμωρήσῃ.

Ἵπάρχουσι δ' εὐτυχῶς καὶ ἄλλοι, οἵτινες καὶ ἀπὸ μακρὰν ἀπεχόντων προαστείων καὶ χωρίων, δὲν ὀκνοῦσι νὰ στέλλωσι καθ' ἑκάστην τὰ νεαρά των θυγάτριά καὶ ἐν καιρῷ καὶ αὐτῶν τῶν δριμυτάτων ὥρων τοῦ ἔτους, καὶ τούτους εὐαρεστούμεθα ἐπαινοῦντες ἐνταῦθα πανδήμως, ἐπὶ τῷ πρὸς τὰ καλὰ διακαεῖ αὐτῶν ζήλῳ καὶ φιλογενεῖᾳ.

Ὑμεῖς δὲ, ὦ προσφιλεῖς καὶ ἀγαυὲ Κόραι, αἱ μέχρι καὶ τῆς τελευταίας ὥρας παρ' ἡμῖν πιστῶς ἐμμείνασαι, αἱ οὐδέποτε ὀκνήσασι μακρὰν ὁδὸν πορευθῆναι, καὶ πολλὰ ἀκαμάτως μοχθήσασι, καὶ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας ἀμείωτον διατηρήσασι, προσέλθετε σήμερον, ἵνα λάβητε τὰ ἀριστεῖα, ὧν περ, οἱ ὡς γονεῖς ὑμᾶς ἀγαπῶντες διδάσκαλοι, ἀξίας ὑμᾶς ἔκρινον. Τὰ ἀριστεῖα ταῦτα εἶναι λαμπρότερα καὶ ἐκείνης τῆς δάφνης καὶ τῆς κοτίνου, αἵ περ τὸ πάλαι ἐν τε τοῖς Ὀλυμπίοις καὶ τοῖς Νεμέοις καὶ τοῖς λοιποῖς πανδήμοις ἀγῶσι, τοῖς εἰς τὴν πάλην ἢ τὸν δρόμον, ἢ τὴν πυγμὴν, ἢ τὸ ἄλμα, ἢ τὸ παγκράτιον ἀριστεύουσιν ἀθληταῖς ἐδίδοντο. Τὰ ἀριστεῖα ταῦτα εἰς κατὰ τοσοῦτον ἐκείνων ἀμείνω, καθ' ὅσον ἡ ψυχὴ κρείττων τοῦ σώματος. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν ἐπὶ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ δεξιότητι ἐστεφανοῦντο, ὑμεῖς δ' ἐπὶ ψυχικοῖς πλεονεκτημασιν ἀμείβεσθε. Λάβετε λοιπὸν τὰ βραβεῖα, θαρρόναι καὶ σεμνυνόμεναι, διότι ὑμεῖς ἔσεσθαι αἱ μέλλουσαι μορφῶσαι τὴν ἐπερχομένην γεγενᾶν, ὑμεῖς ἐστέ αἱ ἐλπίδες τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδος. Ἀλλὰ καὶ τούντεῦθεν ἀπαλλαγεῖσθαι, μὴ παύσητε ποτὲ ἐνθυμούμεναι τῶν ὡς ἰδίας θυγατέρας ἀγαπησάντων ὑμᾶς διδασκάλων. Εὐγνωμονεῖτε αὐτοῖς ὡς ἄλλοις γονεῦσι, μᾶλλον δ' εἰπεῖν πλέον ἢ καὶ αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν, ἐπειδὴ οὗτοι μὲν ἔδωκαν ὑμῖν τὸ εἶναι, ἐκεῖνοι δὲ τὸ εὖ εἶναι.

Μνημονεύσατε δὲ καὶ τῶν εὐεργετῶν ὑμῶν, καὶ γεγωνυῖα
τῇ φωνῇ ἀναβοήσατε: « Ζήτωσαν οἱ κραταῖοι Προστάται καὶ
Κηδεμόνες τῆς Σχολῆς ταύτης! Ζήτωσαν αἱ εὐγενεῖς Κυ-
ρίαι αἱ κοσμοῦσαι αὐτήν! Ζήτωσαν οἱ θεμελιωταὶ τοῦ ἱεροῦ
ιδρύματος τούτου! »

SISMANOCILIO